

А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, Т. М. Крекотіна, О. В. Литовченко,
О. П. Липецький, О. І. Любич, В. Л. Маринич, В. В. Мачуський,
Н. В. Перепелиця, О. В. Просіна, Г. П. Пустовіт, Н. Ю. Сидоренко,
Л. В. Тихенко ; за ред. В. В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид»,
2015. 330 с.

Суховій Н. Г.
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

ТЕХНІКА «ЛИШТВА» ТА ЇЇ ПОБУТУВАННЯ НА ВИШИТИХ ВИРОБАХ

Багатвікова історія українського народу, його творчі пошуки, радість і горе, його перемоги сподівання на краще майбутнє тісно пов'язане з невичерпною скарбницею духовної культури нашого народу, а особливо важливою її частиною – вишивкою.

Вишивка – це духовний символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук.

Протягом багатьох століть створювалося декоративно-прикладне мистецтво. Багатьма поколіннями створювалися вироби, які були оздоблені різними техніками вишивки.

Вишивальниці Полтавщини використовували велику кількість технік. Поширеними були «вирізування», «виколювання» та інші, але найпоширенішою, найбільш класичною є техніка, що має назву «лиштва», або лічильна гладь, яка використовується при точному підрахунку ниток вишивальної тканини. Вишивальними матеріалами слугують полотно конопляне ,ляне, шерсть, шовк, а також широкого використання набувають нові сучасні матеріали.

Листва – це пряма лічильна гладь. Уважно розглядаючи вишитий виріб можна бачити, що вишиття має однаковий вигляд з обох боків.

Вчені вишивального мистецтва широко досліджують цей вид ремесла аналізуючи його. Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кара-Васильєва, О. Гасюк, М. Степан, В. Радкевич, Г. Пашенко, В. Титаренко.

Подвижниці народного мистецтва – В. Капніст, Є. Прибильська, В. Роїк, О. Великодна, К. Колотило, О. Гасюк, М. Кот, О. Теліженко голкою та ниткою плекали та плекають шедеври української вишивки.

У славетній Решетилівці, що на Полтавщині вже кілька років функціонує Всеукраїнський центр вишивки та килимарства, який очолює світовий майстер з вишивки Надія Вакуленко. Вишукані її творчі роботи та відомих майстринь центру демонструються на виставках різного роду – міжнародних, всеукраїнських та обласних. Особливістю цих виробів є використання поверхнево-нашивних рахункових технік і, зокрема, техніки «лиштва».

«Лиштва» виконується на тканинах полотняного переплетіння, а на інших використовують трафарет.

У минулому назва «лиштва» отримана від вишивки низу сорочки (подолу) цю техніку в деяких населених пунктах називають рахунковою гладдю.

Виділяють кілька видів гладі : пряма, коса та качалочкова .

Пряма «лиштва» характеризується тим, що у вишивці стібки розташовуються паралельно ниткам тканини – основи або підкання. У цій техніці кожен стібок виконують через одну нитку тканини від попередньої.

«Лиштовою» вишивають геометричні та рослинно-геометричні орнаменти на сорочках (жіночих, чоловічих), рушниках. Вишивальні нитки використовують такі, щоб тканина не просвічувалася поміж стібками та вони утворювали рівномірну щільну площину. Пряму «лиштву» можна використовувати як самостійно так і у поєднанні з іншими техніками.

Ця техніка побутує переважно у вишитих виробах на Полтавщині, Чернігівщині, Поділлі, Київщині, але у кожного з цих регіонів кольорове вирішення та спосіб вишивання різні.

Коса «лиштва» має таку назву завдяки способу її виконання. Стібки цієї гладі вишивають під кутом 45° до ниток основи і підкання при цьому рахуючи нитки вишивального мистецтва. Вона широко використовується при вишиванні геометричних узорів найчастіше це розетки, які обшивають нитками іншого кольору.

В узорах косої гладі сусідять також такі техніки, як хрестик, ретязь, пряма «лиштва» та інші.

Ця техніка поширена найчастіше на Поділлі, Середній Наддніпрянщині. На Поділлі її виконують в основному червоними нитками з обшиванням штапівкою нитками чорного кольору по контуру. На Київщині, Черкащині, Чернігівщині вишивають червоними та чорними нитками без обшивки. На Поділлі коса «лиштва» за способом виконання може бути однобічною та двобічною. Нею вишивають рушники та сорочки. На Полтавщині коса гладь менш поширена.

«Лиштва» качалочкова – це двобічна лічильна гладь, вишивається подібно до вишивання прямої гладі. Особливістю вишивання є настил стібків. Їх вишивають тільки вертикально і паралельно один до одного - знизу вгору, або зверху вниз. Величина стібків залежить від схеми узору та товщини ниток вишивального матеріалу.

Цією технікою вишивають переважно на Поділлі рушники, сорочки та хустки, використовуючи геометричний і рослинно-геометричний орнамент. На Поділлі вишивають її вовняними нитками так званою волічкою яскравих кольорів: червоних, синіх, зелених, жовтих, чорних та інших. Узор, або окремі фігурки обшивають по контуру чорною волічкою технікою двобічною штапівкою. На кутах виконують різні вусики, змійки, баранячі роги та інше.

Отже, і на сьогодні вишивана сорочка або рушник – це неповторне диво, яскраве і самобутнє явище культури українського народу, національна святиня символізує високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь.

Вишита сорочка здавна була традиційним одягом українців і сьогодні вишиванка не втратила своєї популярності та особливо виконана білими нитками (біллю) технікою «лиштва». Вишиванку можна бачити в інтер'єрі кабінету президента, у гардеробах відомих акторів, телеведучих, спортсменів. Вишиванки одягають абсолютно всі дорослі та немовлята, студенти.

Список використаних джерел

1. Кара-Васильєва Т.В., Полтавська народна вишивка (Т. В. Кара-Васильєва, Київ) Наукова думка. 1983. 135 с.
2. Кара-Васильєва Т. В. Історія української вишивки (Т. Кара-Васильєва. Київ:) Мистецтво. 2008. 461 с.
3. Китова С. Полотняний літопис України: семантика українського рушника. -2-ге вид., допов. Черкаси: БРАМА, 2003. 224 с.
4. Кулик О. В. Українське народне вишивання. Київ, 1958- 77 с.
5. Сусак К. Р. Українське народне вишивання (К. Р. Сусак, Н. А. Стеф'юк. Київ : Науковий світ, 2006. 284 с.
6. Титаренко В. П. Полтавська народна вишивка: минуле і сучасне (виховний аспект): навч. - метод. посіб. В. П. Титаренко. Полтава, Верстка, 2000. 136 с.
7. Титаренко В. П. Вишивальне мистецтво Полтавщини. Полтава: Полтавський літератор, 2021. 268 с.